

Hylli i Dritës

Ubi Spiritus Domini, ibi libertas.

(-II ad Cor. III, 17-)

1. Para fetar a Komtar?	Fq. 241
2. Kisha Katolike kë trajtue kulturen okcidentale	252
3. Gjendja ekonomike e Shqipërisë	257
4. Per bashkimin e Kishve të kshtëna.	266
5. Flamuri komtar.	271
6. Kanuni i Lekë Dukagjinit	276
7. Lëjme	284
8. Bibljografi	288

Posta e jonë.

Pajtimtarëve, të cillët, me gjithë qi e din mirë mjaft se çka don me thënë me majtë sot në Shqipëri një të Perkohëshme si është „Hylli i Dritës“ gjithnji nuk trazohen aspak në të kryem të detyrës qi kan ndaj Marshtrimin t'onë, u lutena të kën mirsin mos m'ja i vonue mâ paret qi na kan.

Atinë M. F. Letra e juej ra në dorë teper vonë per me e qortue artikullin, qi gjindej i botuem mâ se gjysa. U falena nde-rës edhe per artikullin tjetër. Kemi me botue gjithçka me rend. Librin qi dishroni kemi uzdajë se do të mund jau çojmë e kâ me kënë i edicionit të parë.

Elbasan. A. Xh. — E vertetë qi është e treta leter e Jue-ja, por është edhe e vertetë se na u kemi pergjegjë edhe me shkrim, tuj dhënë shvillimin e çashtjes e në pastë tretë letra, u lutena mos na vëni faj në. Sa per dorëshkrim do të bëjmë si dishroni. Deri tash nuk kemi mujtë me e bâ ket pûnë, pse nuk ndollej ktû aj qi e kishte at dorëshkrim.

Nicë. D. T. — Artikullin, qi, sikuerse u patem lajmue he-ren e parë, e patem marrë, nuk e kemi botue jo pse nuk e kemi pranue, por vetem pse edhe me dorëshkrime na duhet me shkue me rend. U lutena mos me u merzitë per ket pûnë.

HYLLI I DRITËS

Vjeta IV.

QERSHUER 1923

Numri VI.

Para fetar a Komtar?

Nji të gjegjun rrymës së sotshme kulturre në Shqypni.

Njiky është më i madhi e më i vështiri problem, qi mba sot nezull shekullin mbarë; nji problem, per të cillin kuitoshim, se Shqyptarit nuk i janë rritë kerçiket enë, e me gjithkëta, mbas thënës satirike së vjerrështarit —

Lum e lum se Shqyptarija

Kà mârre trokun kahë lirija

Porsi pelë nper zall, 1) —

po duket, se kà fillue të gicilojë edhe trût e Shqyptarit, me gjith se, sikuer u tha, nuk është i gatuem enë per të. Njiky problem është këne, qi i kà dhânë shkas trillimit të gjithë atyne sistemeve filozofike mbi botë, qi kà shtrydhë trût e sa mijë dietarëve, kà shkaktue sa parime kulturre e shoqnore, kà perftue sa të mira e të zeza në snekull, kà bashkue a edhe shkatrrue sa mretni e kome, kà pershkue shpirtin e se të cillit njerë e të shoqnis mbarë, qi enë sot mba tânë boten të dame. Nuk është pra ky nji problem, qi mund të zhdrivillohet me dy fjalë më kâmë e më dorë, posë per nja të, qi nuk kupëto randësin e tij. Nuk është nji problem, të cillit t'i gjindet fundi me pakë neje statutesh, paragrafa programesh, me ideale komsije a bashkimi komtar. I kà rrâjëti shumë më këthellët, se mund t'a mendoin nji palë. Shkasin më të madhin këtij problemi a kan dhânë sistemet

1) Anzat e Parnasit dorë e l. faq. 44.

e reja filozofike mbi pikëpamje të kësajë jete, a se mâ mirë të thona, se ky problem kaq i ngatrrueshem kà qitë në dritë gjith ato sisteme të reja filozofike mbi fill, kupëtim e qellim të rruzullimit e të jetës. Prandej mâ së pari âsht nevoja të nalena shi mbi këto sisteme, pse prejë sosh rrjedhë zhdrivillimi i tanë këtij problemi kaq të kaperthyem. U vûn themelet e shënoshita, rruzullimit kà per t'i u gjetë fija pa të vështirë; ndersa, tuej ndjekë parime të mbrapështa e të gabueme, problemi i rruzullimit i gjà një pylle të shpeshët e të terrshme, neper të cillen 's mund të kalojë kerkush, a edhe n'u bâfët sprova të kalohet, jitet mbrendë pa dijtë kahë me i a mbajtë.

Sistemet, qi prekin fillin, kupëtimin e qellimin e rruzullimit e të kësajë jete janë posaçë Materjalizmi, Panteizmi (Monizmi) e në do pikëpamje Rracionalizmi, me tâna degët, qi rrjedhin prejë sosh, paten para sÿsh teorin a praktiken e kësajë jete. Materjalizmi e Panteizmi nuk janë sisteme të reja në lâmë të filozofis, por aq të vjetra, sa âsht i vjeter vetë problemi i rruzullimit, të veshuna vetun e të stolisuna me arrsyetime, qi duken të reja e me gjithkëta janë të vjetrueme. Po i a filloim prejë Materjalizmit.

* * *

Nën Materjalizem mârrim vesht njat sistem filozofik, i cilli thotë, se gjithshka gjindet në ket rruzullim, gjithshka gjindet më qillë, më tokë a kûdo ngjeti e kà fillin e vet prejë lëndës (materia). Vetun landa kà një të kënun, jashta së cillës nuk gjindet kurrgjâ tjetër. Këjo âsht e pa-dekëshme e e amshueme, kavija e gjitha sendeve tjera. Shka thrrasim na Zot, shpirt, vyrtyt etj. janë fjalë kote, fjalë pa kurrnji themel, janë ânërta. E vertetë, se ndjekët e këtij sistemi nuk flasin tânë baras, nuk janë të gjithë në gjitha pikët një mendimi, kahë dikush orvatet t'a paraqesë pûnen në një mënyrë, dikush në një tjetër; por e vertetë âsht edhe, se i pari e i mbrami send per ta nuk âsht tjetër veç landa; prejë një gjâje të pa-jetë, të pa-mende, të pa-shpirt, të pa-

